

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący
analizy przekazów medialnych
za marzec 2023

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący analizy przekazów medialnych
za marzec 2023

AUTOR: **Anita Kwiatkowska**

REDAKCJA: **Filip A. Gołębiewski**

WSPÓŁRACA: **Adriana Szaposznikow, Anna Klocek, Agnieszka Ptasik, Piotr Rączkowiak,
Karolina Sieradzan**

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE KOMPUTEROWE: **Ewa Górską, Andżelika Sochacka,
Izabela Sroka**

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE: **Mknisanci from Adobe Stock**

© **Filip Gołębiewski, Anita Kwiatkowska, 2023**

© **Instytut Dyskursu i Dialogu, 2023**

ISBN x

Publikacja wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

Publikacja udostępniona jest na licencji

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-ND)

Raport powstał w ramach projektu „**Let’s Empower, Participate and Teach each other to Hype Empathy: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland**”, realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022-2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Zbadane materiały i informacje	5
Tematyka badanych materiałów	8
Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych.....	13
Islam w negatywnych słownych określeniach.....	16
Negatywne nastawienie odbiorcy względem islamu	18
Zmiana nastawienia odbiorcy.....	22
Dobre praktyki.....	26
Spis, tabel, wykresów, zdjęć	29

WPROWADZENIE

Celem prowadzonego monitoringu mediów było zbadanie dyskursu medialnego na temat islamu, muzułmanów i muzułmanek w Polsce wraz z wychwyceniem przejawów islamofobii.

Do selekcji materiału badawczego zastosowano celowy dobór próby: materiały pochodziły z polskich portali informacyjnych, dotyczyły ww. tematyki, a opublikowano je między 1 a 31 marca 2023 roku. Badanie prowadzone było metodą analizy zawartości, narracji oraz analizą dyskursu.

Opisywane kategorie badawcze związane były przede wszystkim z:

- opisem podstawowych parametrów tekstu (m.in. data, miejsce publikacji artykułu),
- ogólną tematyką tekstu (wyodrębnienie tematyki głównej i tematów pobocznych),
- opisem graficznych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem badanej grupy,
- opisem dobrych praktyk względem przedstawienia islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego.

ZBADANE MATERIAŁY - INFORMACJE

Badanie obrazu muzułmanek, muzułmanów i islamu w polskich mediach w marcu 2023 roku oparto o 26 materiałów pochodzących z portali internetowych. Zasięg badania objął 12 różnorodnych polskich portali informacyjnych.

Najwięcej analizowanych materiałów pochodziło z onet.pl – 10 materiałów (ze stron: wiadomosci.onet.pl, podroze.onet.pl, kultura.onet.pl, przegladSPORTOWY.onet.pl), które stanowiło ok. 39 proc. wszystkich. Ponadto, w bazie badania znalazło się również po 2 materiały z portali: kobieta.swiatgwiazd.pl, o2.pl, salon24.pl, tvn24.pl, wp.pl. Po jednym materiale przeanalizowano w tym miesiącu z portali: bialystok.wyborcza.pl, dziendobry.tvn.pl, national-geographic.pl, niezalezna.pl, pch24.pl, rmf24.pl.

Tytuł medialny	Data publikacji materiału	Link do analizowanego materiału
onet.pl	03.03.2023	https://podroze.onet.pl/ciekawe/groby-bez-trumien-pogrzeby-bez-kobiet-czyli-smierc-w-turcji/e40x4nz
salon24.pl	03.03.2023	https://www.salon24.pl/u/glos-pokolenia-90/1287558,dlaczego-polska-nie-sciaga-imigrantow-z-krajow-latynoskich-tylko-muzulmanskich
o2.pl	05.03.2023	https://www.o2.pl/informacje/poluja-na-mlode-kobiety-panika-w-iranie-6873137846864608a
pch24.pl	06.03.2023	https://pch24.pl/ataki-na-koscioly-francuskie-w-tym-samym-czasie-muzulmanie-wprowadzaja-swoje-modly-na-universytety/?fbclid=IwAR0fIPYsdCFVYVQiBFAzNTWBA4F5-K_8eCSI4VFN3vwxYNhaBYHYpo1zw9k

**ZBADANE
MATERIAŁY**

o2.pl	09.03.2023	https://www.o2.pl/informacje/snajper-nie-dostal-zgody-na-strzal-setki-ludzi-wyparowaly-w-ciagu-sekundy-6874495270902464a
wp.pl	10.03.2023	https://wiadomosci.wp.pl/wpadka-ksieznej-kate-uchwycily-ja-kamery-6874956827237152a?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=fbwiadomosci&utm_term=post&utm_content=wiadomosci
tvn24.pl	12.03.2023	https://tvn24.pl/swiat/indie-atak-na-mezczyzne-ktory-mial-przewozic-wolowine-56-letni-musulmanin-zmarl-w-drodze-do-szpitala-6818532?fbclid=IwAR0aSG29k8b9yNXlNjdVUfmYTxxP5ZIHvWsZ-VrQMBYBFhEHSPt
bialystok.wyborcza.pl	14.03.2023	https://bialystok.wyborcza.pl/bialystok/7,35241,29548807,jemen-jesli-pieklo-istnieje-o-swoich-doswiadczeniach-opowiadaja.html
onet.pl	14.03.2023	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/mlodzi-ludzie-mowia-dosc-bez-precedensowe-protesty-w-iranie/47v1cjr
dziendobry.tvn.pl	18.03.2023	https://dziendobry.tvn.pl/styl-zycia/polka-przeszla-na-islam-jak-wyglada-jej-codziennosc-st6847501
salon24.pl	18.03.2023	https://www.salon24.pl/u/glos-pokolenia-90/1290717,plan-co-udenhove-kalergi-rozbitcie-narodow-europy
kobieta.swiatgwiazd.pl	20.03.2023	https://kobieta.swiatgwiazd.pl/mama-gwiazdy-tvn-przeszla-na-islam-kobieta-wyszla-za-musulmanina-na-trzeciej-randce-mc-mk-200323?fbclid=IwAR1XcZQuLIMKu4bAQHsPc9Ew0wMJ75S_sjXNAQt1UNiYo48y37C31-8Ajg
onet.pl	21.03.2023	https://przegladSPORTOWY.onet.pl/pilka-nozna/premier-league/mecze-przerywane-przez-ramadan-jest-oficjalna-prosba/f70dxtx?utm_source=netsg_fb&utm_medium=social&utm_campaign=onetsg_fb_48h
niezalezna.pl	22.03.2023	https://niezalezna.pl/479203-ramadan-w-premier-league-sedziowie-beda-mogli-przerwac-mecz?fbclid=IwAR0C1Q1hk7v5nbz-e_k5D6oSpHe5mtc8OTenneAHyCHFX9N7ERHQHwGiPOk
onet.pl	22.03.2023	https://podroze.onet.pl/aktualnosci/tegoroczny-ramadan-dzien-pozniej-na-to-wskazuja-prognozy/ge5kjv1
tvn24.pl	23.03.2023	https://tvn24.pl/swiat/ramadan-jak-sultan-al-neyadi-obchodzi-swieto-w-kosmosie-6857087?fbclid=IwAR3Q34yfx-0DWvfsrGjgVBb-DXWul1KNLvFF74-KwYK-2wMyBuQ67wRXOxnk
onet.pl	26.03.2023	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/ogromne-zamieszanie-w-libanie-spoleczenstwo-podzielone-przez-zmiane-czasu/2qx9bhe

**ZBADANE
MATERIAŁY**

wp.pl	26.03.2023	https://wiadomosci.wp.pl/chaos-po-decyzji-o-prze-suniecieu-daty-zmiany-czasu-podzielili-sie-na-dwie-grupy-6880656630582048a
national-geo-graphic.pl	27.03.2023	https://www.national-geographic.pl/traveler/artykul/tatarska-wies-na-koncu-swiata-kruszyniany-tu-pomaga-sie-sasiadom-bez-wzgledu-na-wyznanie?utm_source=facebook&utm_medium=ng&utm_campaign=traveler_230327&fbclid=IwAR39In5-KIriQrOp4jIshEq9Kf1IM7Ss2py_8pZ2-Obndt7HMVl4DekMqL4
kobieta.swiat-gwiazd.pl	28.03.2023	https://kobieta.swiatgwiazd.pl/83-letnia-polka-poslubila-o-55-lat-mlodsze-pakistanczyka-dla-niego-przeszla-na-islam-wc-mc-280323?fbclid=IwAR0HExED0j139_V1JJ5D9aDajWEzYHDe6NrlufEMJzBlEmu4GGjyr5ABTY
onet.pl	28.03.2023	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/zamach-w-ka-bulu-tzw-panstwo-islamskie-przyznalo-sie-do-ataku/5rdgj5w
onet.pl	28.03.2023	https://podroze.onet.pl/aktualnosci/tragedia-podczas-pielgrzymki-do-mekki-nie-zyje-20-osob/66wyxqp
rmf24.pl	28.03.2023	https://www.rmf24.pl/fakty/swiat/news-atak-no-zownika-w-lizbonie-zginely-dwie-kobiety,nId,6682977#crp_state=1
onet.pl	29.03.2023	https://kultura.onet.pl/wywiady-i-artykuly/michal-pi-rog-nie-jestesmy-w-zaden-sposob-wyjatkowym-narodem-wywiad/248gt6g
onet.pl	29.03.2023	https://przegladSPORTOWY.onet.pl/alpinizm/nepalczycy-wsciekli-sie-na-polakow-i-wtedy-wjechalo-wielkie-klamstwo/4gxI0bd
onet.pl	29.03.2023	https://podroze.onet.pl/aktualnosci/jak-naprawde-wyglada-ramadan-spedzilam-dzien-z-polska-muzulmanka/szz8yk9

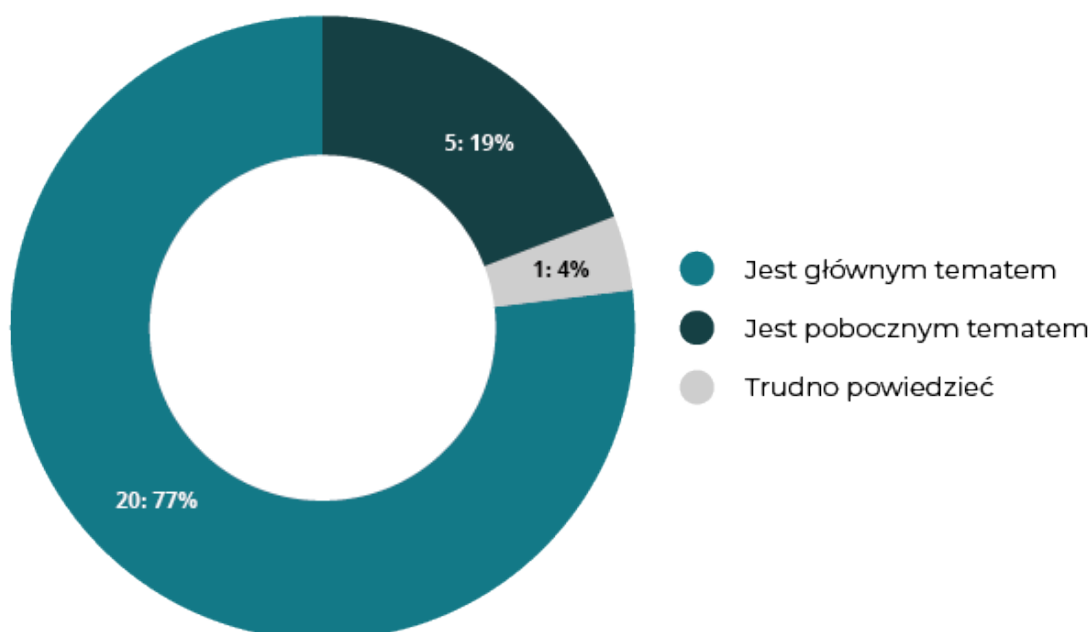
Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w marcu 2023
źródło: opracowanie własne

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

ISLAM JAKO TEMAT MATERIAŁU MEDIALNEGO

Poddane analizie materiały medialne przebadano pod względem ogólnej tematykacji artykułów. W 77 proc. zbadanych materiałów medialnych islam (oraz tematyka związana z muzułmanami, muzułmankami i/lub osobami pochodzenia arabskiego) był ich głównym tematem, co oznacza, że w większości dotyczył tej właśnie tematyki. 19 proc. stanowiły przekazy, w których islam był tematem pobocznym, a więc pojawiał się przy okazji omawiania innych tematów.

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=26)

W jednym materiale z tego badanego miesiąca napotkano trudności w przypisaniu go do jednej z tych dwóch grup (zakwalifikowano go do „Trudno powiedzieć”). Materiał Michał Piróg: nie jesteśmy w żaden sposób wyjątkowym narodem [WYWIAD] (kultura.onet.pl, 29.03.2023) przytacza jedynie słowa: „Jak rozumiem, anarchistą w klasycznym tego słowa rozumieniu jednak nie jesteś? Absolutnie, to jak porównywać islamistę do muzułmanina”. Trudno zatem przypisać epizodyczne zdanie do tematu pobocznego.

FORMA WYSTĘPOWANIA ISLAMU JAKO TEMATU MATERIAŁU MEDIALNEGO

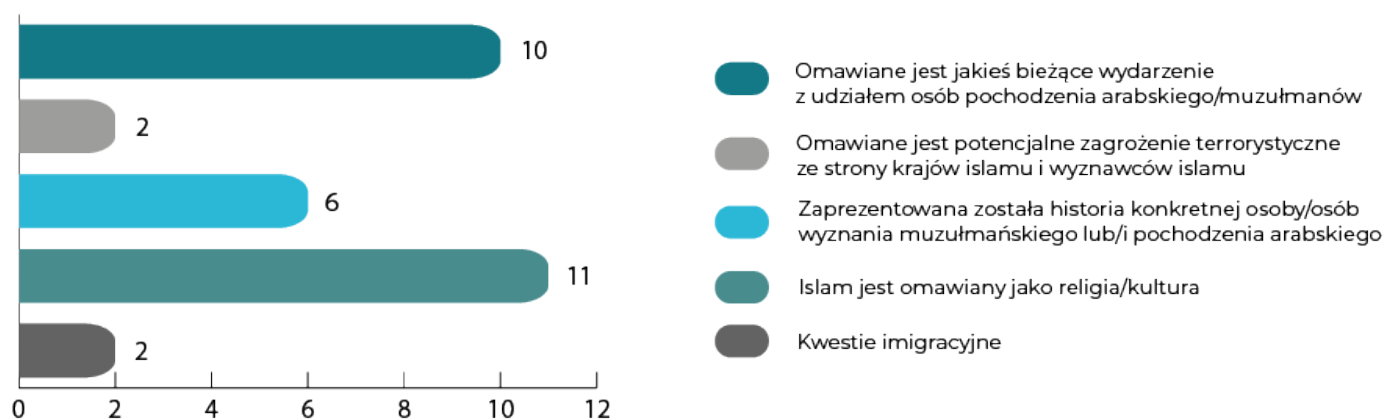
Opisując formę występowania islamu jako tematu głównego badanego materiału, wyodrębniono cztery kategorie:

- „Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego”;
- „Islam jest omawiany jako religia/kultura”;
- „Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu”;
- „Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów”.

Były to najczęstsze tematy, które ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inna forma (wpisz jaka)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

W ten sposób 20 materiałów, których główny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 31 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do pięciu unikatowych kategorii, co oznacza, że część zbadanych materiałów dotyczyła dwóch, trzech różnych tematów jednocześnie.

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

źródło: opracowanie własne

Większość zbadanych artykułów omawiała Islam w kontekście religii/kultury (11 materiałów). W badanym miesiącu były to głównie materiały edukujące o poszczególnych aspektach kulturowo-religijnych jak np. ramadan. Warto wymienić te artykuły:

- Groby bez trumien, pogrzeby bez kobiet i modlitwa po 40 dniach. Ostatnie pożegnanie w Turcji (podroze.onet.pl, 03.03.2023);
- Kruszyniany to tatarska wieś na końcu świata . „Tu pomaga się sąsiadom bez względu na wyznanie” (national-geographic.pl, 27.03.2023);
- Wpadka księżnej Kate. Niezręczny moment uchwyciły kamery (wiadomosci.wp.pl, 10.03.2023);
- Jak naprawdę wygląda ramadan? Spędziłam dzień z polską muzułmanką (podroze.onet.pl, 29.03.2023);
- Jemen - jeśli piekło istnieje. Sulaiman opowiada o swoich doświadczeniach (bialystok.wyborcza.pl, 14.03.2023);
- Mecze przerywane przez ramadan? Jest oficjalna prośba! (przegladSPORTOWY.onet.pl, 21.03.2023);
- Ramadan w Premier League. Sędziowie będą mogli przerwać mecz (niezalezna.pl, 22.03.2023);
- Tegoroczny ramadan dzień później. Na to wskazują... prognozy (podroze.onet.pl, 22.03.2023);
- Każdej doby ogląda 16 zachodów słońca. Jak Sultan Al Neyadi może obchodzić

Ramadan na stacji kosmicznej? (tvn24.pl, 23.03.2023);

- Mama gwiazdy TVN przeszła na islam. "Mąż nie widział mnie przed ślubem bez chustki" (dziendobry.tvn.pl, 18.03.2023).

Zauważalnie więc niektóre z tych artykułów wiązały się również z historią konkretnej osoby czy omawianiem jakiegoś bieżącego wydarzenia z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów. Druga z przywołanych kategorii wystąpiła również w kontekście potencjalnego zagrożenia, jak np. w artykułach:

- Tragedia w drodze do Mekki. Nie żyje 20 osób (podroze.onet.pl, 28.03.2023);
- Atak nożownika w Lizbonie. Zginęły dwie kobiety (28.03.2023, rmf24.pl);
- Plan Coudenhove-Kalergi. Rozbicie narodów Europy. (18.03.2023, salon24.pl);
- Polują na młode kobiety. Panika w Iranie (05.03.2023, o2.pl);
- Indie. Atak na mężczyznę, który miał przewozić wołowinę. 56-letni muzułmanin zmarł w drodze do szpitala (tvn24.pl, 12.03.2023).

INNY GŁÓWNY TEMAT ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

Jeśli islam stanowił temat poboczny materiału, to określano kategorię tematu głównego spośród niżej wymienionych:

- Bieżące wydarzenia polityczne;
- Kryzys przy granicy z Białorusią;
- Bieżące wydarzenie nagłe (wypadek/tragedia/katastrofa/atak terrorystyczny, itp.);
- Historia/kultura;
- Religie;
- Polityka międzynarodowa;
- Ogólne kwestie imigracyjne/uchodźcze.

Były to najczęstsze grupy tematyczne, przy których opisywano islam, muzułmanów/-ki i osoby pochodzenia arabskiego. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne tematy (wpisz jakie)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego określenia tematu.

W ten sposób 5 materiałów, których poboczny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano do czterech kategorii.

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów
źródło: opracowanie własne

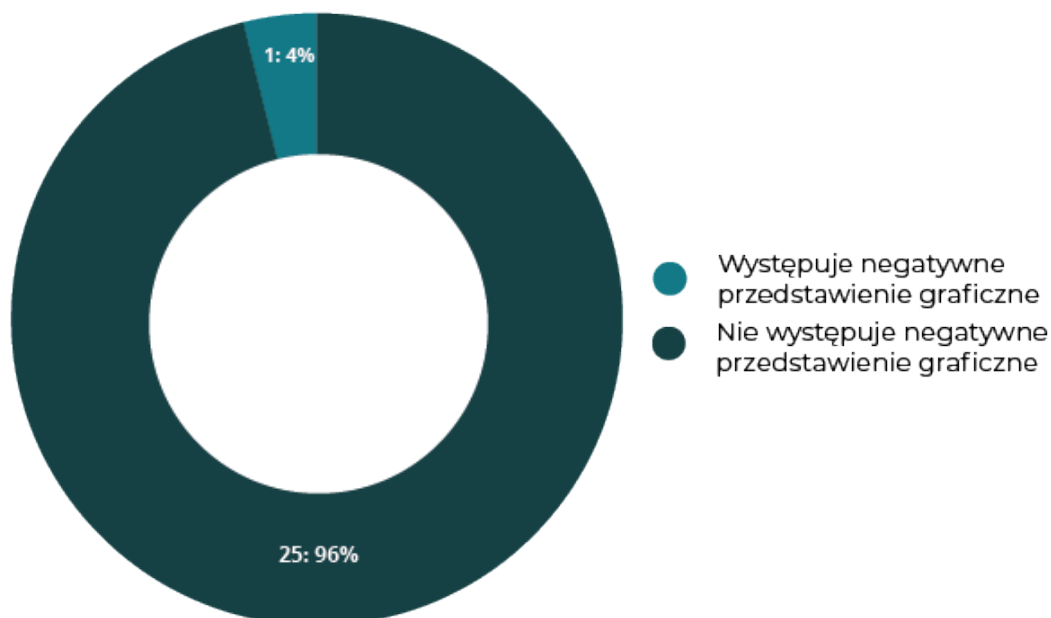
Badane materiały o tematyce pobocznej islamu w marcu 2023 były ograniczone i o różnorodnej tematyce. Przykładowo jeden z materiałów Snajper nie dostał zgody na strzał. Dziesiątki ludzi wyparowały w sekundę (o2.pl, 09.03.2023) mówił o zeznaniach snajpera piechoty morskiej USA przed Kongresem dot. zamachu w Kabulu w 2021 o tym, że odmówiono mu pozwolenia na zastrzelenie i zabicie jednego z zamachowców z lotniska w Kabulu. Materiał Ataki na kościoły francuskie. W tym samym czasie muzułmanie wprowadzają swoje modły na uniwersytety (06.03.2023, pch24.pl) mówił o nienawiści wobec kościoła chrześcijańskiego we Francji i „coraz mocniejszą ekspansją islamu” w tym państwie. Artykuł “Chcą tylko żyć bez strachu i łez”. Irańczycy mają dość. Chcą obalenia Islamskiej Republiki [ANALIZA] (wiadomosci.onet.pl, 14.03.2023) analizował z kolei protesty w Iranie w wielu różnych perspektyw społecznych.

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające przedstawienia graficzne islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w jednym materiale.

Pod uwagę brano zdjęcia, grafiki, rysunki, gif-y, filmiki i odwołania do nich w mediach społecznościowych, itp., którymi dany materiał został opatrzony. W przypadku wychwylenia takiej medialnej nieprawidłowości zbierano materiał wizualny, opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające, a także określano wobec kogo ją zastosowano.

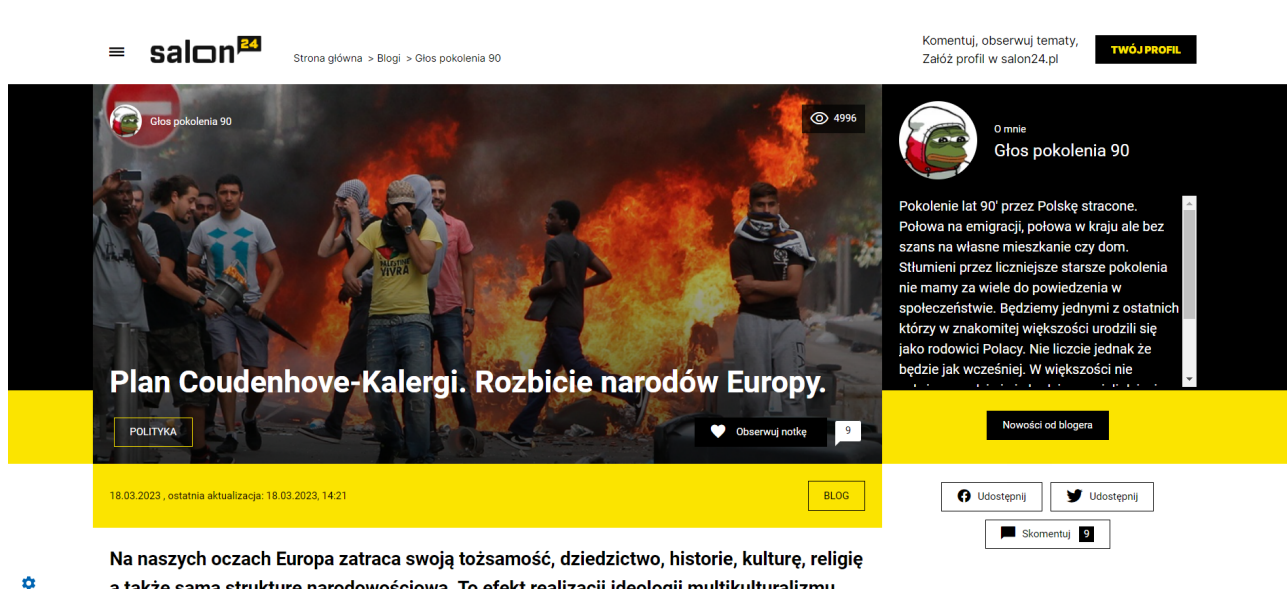

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=26)

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Negatywne przedstawienia wystąpiło w jednym materiale (Plan Coudenhove-Kalergi. Rozbicie narodów Europy., salon24.pl, 18.03.2023), w którym główne zdjęcie materiału przedstawia osoby pochodzenia arabskiego na tle ognia. Przekaz sugestywny prawdopodobnie ma wytworzyć u odbiorcy skojarzenie niekontrolowanych zamieszek z udziałem osób pochodzenia arabskiego, pogłębić strach i poczucie niebezpieczeństwa.

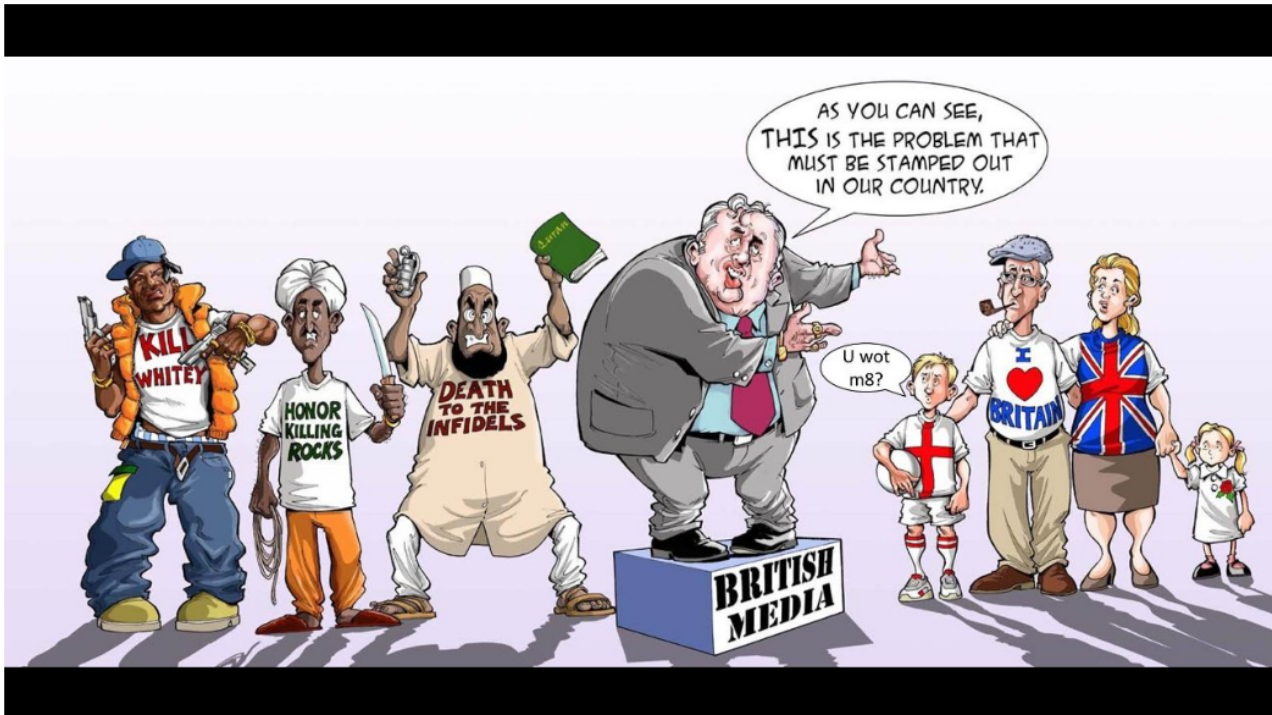
Zdjęcie 1. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 1
Źródło: <https://www.salon24.pl/u/glos-pokolenia-90/1290717,plan-coudenhove-kalergi-rozbicie-narodow-europy>.

Zdjęciu towarzyszy jeszcze bardziej negatywny lead materiału, który od pierwszych linierek artykułu pokazuje w jakim kontekście czytelnik ma umieścić prezentowaną grafikę (Zdjęcie 1):

„Na naszych oczach Europa zatracza swoją tożsamość, dziedzictwo, historię, kulturę, religię a także samą strukturę narodowościową. To efekt realizacji ideologii multikulturalizmu, który został przeforsowany przez zwolenników panaeuropeizmu. Receptą na pokój Coudenhove-Kalergi była polityczna integracja państw europejskich i wymieszanie białych Europejczyków z innymi rasami.”

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

W materiale odnaleźć można jeszcze jedno zdjęcie (Zdjęcie 2), które w karykaturalny sposób przedstawia Wielką Brytanię, zaraz po fragmencie tekstu „Z pewnością przeciętni rodowici Europejczycy nie zyskali zbyt wiele na masowej imigracji”.

Zdjęcie 2. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 2
Źródło: <https://www.salon24.pl/u/glos-pokolenia-90/1290717,plan-coudenhove-kalergi-rozbiecie-narodow-europy>.

Drugie z negatywnych przedstawień w kreskówkowej formie pokazuje jak media brytyjskie nie dostrzegają problemów migrantów. Wśród nich stoi wściekła osoba pochodzenia arabskiego z napisem na ubraniu „Death to the infidels” z Koranem w jednej ręce i granatem w drugiej. Bardzo krzywdząca i skrajnie stereotypowa grafika.

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

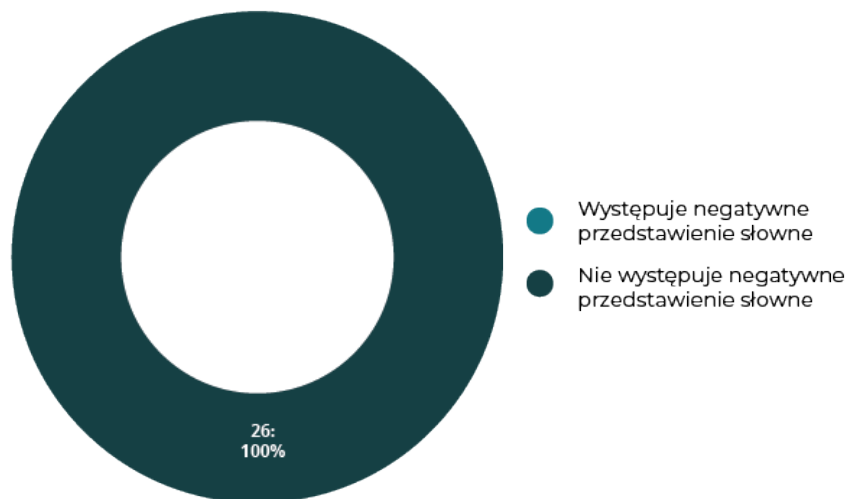

Przy analizie tego zagadnienia brano pod uwagę słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające oraz określano wobec kogo/ czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/ muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów
Źródło: opracowanie własne (N=26).

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające słowne określenia wobec islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca nie wystąpiła w żadnym z badanych materiałów w marcu 2023.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek słowne określenia/sformułowania islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem tej grupy”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w 4 materiałach, co stanowiło 15 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwylenia takiej medialnej nieprawidłowości cytowano określenie/sformułowanie słowne, które może negatywnie nastawiać oraz opisywano sytuację dlaczego nastawiało ono negatywnie.

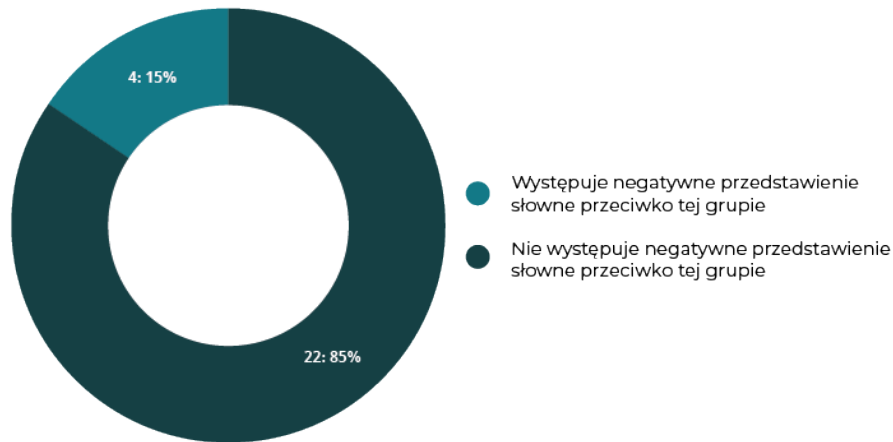
Określano również wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

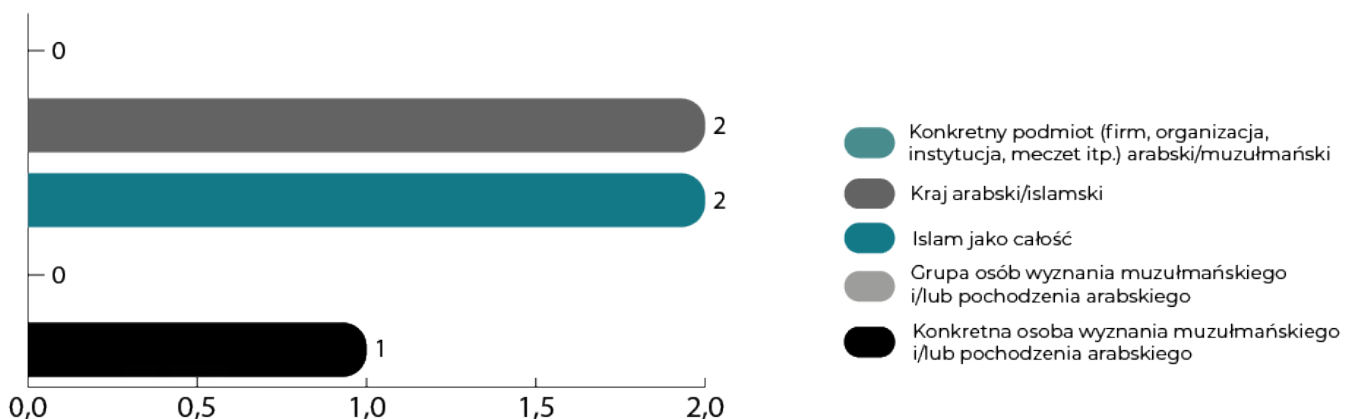

Wykres 6. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=26)

Negatywne przedstawienia wystąpiły w trzech różnych tytułach medialnych – dwukrotnie w materiałach salon24.pl i po jednym razie na portalach: pch24.pl, przegladsportowy.onet.pl.

W dwóch z nich islam był tematem pobocznym, a w dwóch kolejnych – tematem głównym o różnorodnej tematyce.

Wykres 7. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

Negatywne określenia słowne nastawiające przeciwko badanej grupie dotyczyły w najwyższym stopniu Krajów arabskich/islamskich (2 materiały) oraz Islamu jako całości (2 materiały). Do Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego skierowano takie określenie w jednym materiale. W artykule Plan Coudenhove-Kalergi. Rozbicie narodów Europy. (salon24.pl, 18.03.2023) negatywne słowne określenia skierowane wobec dwóch różnych podmiotów.

Poniżej zamieszczono tabelę, która przytacza określenia/sformułowania, które mogą negatywnie nastawiać oraz opis zauważonego problemu (Tabela 2).

Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia /sformułowania
salon24.pl (03.03.2023)	To absurd że Polska nie szuka zasobów ludzkich właśnie w Ameryce Łacińskiej. W Hiszpanii czy Portugalii jest sporo imigrantów z tych krajów, nie sprawiają oni niemal żadnych problemów. Nie słychać żeby organizowali się w jakieś gangi i tworzyli getta etniczne. Najbardziej problematyczną nacją w Hiszpanii są podobno Marokańczycy. Pomimo że to sąsiedni kraj jednak różnice kulturowe robią tutaj swoje.	Islam jako całości	Ten fragment artykułu i jego całość przedstawia osoby pochodzenia arabskiego jako zagrożenie dla polskiej kultury i społeczeństwa. Autor sugeruje, że należałoby przyjmować imigrantów z Ameryki Łacińskiej. W domyśle wobec osób pochodzenia arabskiego i/lub wyznania islamskiego postawiony jest zarzut o organizowanie się w „jakieś gangi” i tworzenie gett etnicznych.
pch24.pl (06.03.2023)	Informacje o profanacjach kościołów warto zestawić z coraz mocniejszą ekspansją we Francji islamu. W tym przypadku coraz trudniej zachować nawet laickość instytucji publicznych.	Islam jako całości	Materiał sugeruje, że islam jest zagrożeniem dla religii katolickiej. Profanacje katolickich kościołów przypisuje islamowi.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

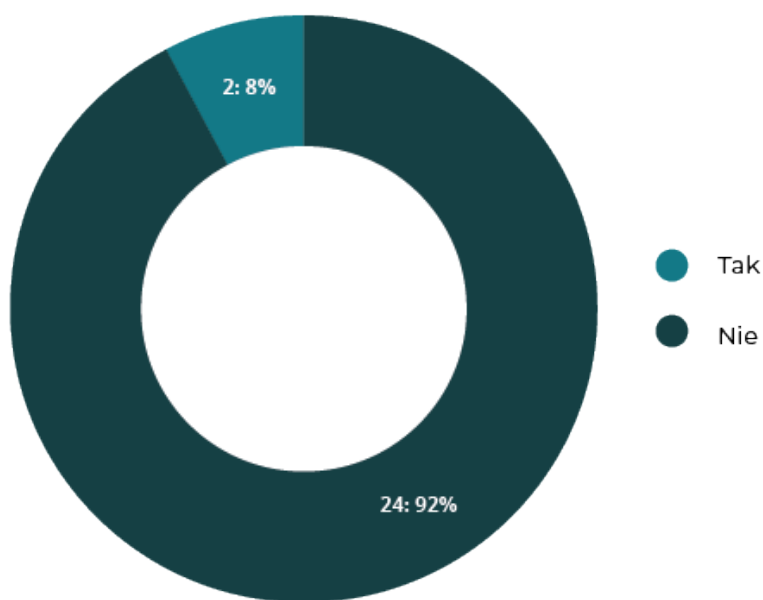
salon24.pl (18.03.2023)	Gwałty, kradzieże i rozboje a nawet zamachy terrorystyczne, których sprawcami są imigranci nazywane są incydentami.	Kraju arabskiego/islamskiego	Imigranci określani w materiale to przede wszystkim osoby wyznania muzułmańskiego i/lub osoby pochodzenia arabskiego. Cytat podkreśla, że to właśnie osoby takiego pochodzenia są sprawcami przestępstw: gwałtów, kradzieży, rozbojów i zamachów terrorystycznych.
salon24.pl (18.03.2023)	Widzimy to także w Polsce wysypem romantycznych artykułów typu "Hasan przyjechał do Polski, otworzył budo z kebabem i związał się z Polką"	Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Cytat określa stereotypowo Hasana, który jest przedstawicielem grupy osób pochodzenia arabskiego.
29.03.2023	Chodziło o dwóch studentów z Kanady, którzy na dworcu autobusowym pili whisky. Niby butelka była zawinięta w gazetę, ale ludzie wyczuli zapach, a wiadomo, jak było wtedy w krajach z radykalnym islamem. Zebrała się rada muzułmańska na dworcu i od razu wydała wyrok: po 10 kijów dla każdego na gołą dupę. (...) Okazało się, że można kupić legalnie whisky, tylko trzeba złożyć podanie ze zdjęciem. Napisać coś w stylu: "Ja, niżej podpisany, oświadczam, że do pełnienia praktyk religijnych potrzebny jest mi alkohol". I niżej zaznaczało się, ile butelek i jaki alkohol: whisky, wino czy piwo. Przede mną w długiej kolejce stał Arab w wielkiej sukmanie do kostek i też miał identyczne podanie.	Kraju arabskiego/islamskiego	Przedstawienie zasad religijnych islamu w negatywny sposób

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie
Źródło: opracowanie własne

ZMIANA NASTAWIENIA ODBIORCY

W przypadku dwóch materiałów (8 proc.) można było dostrzec skonstruowanie materiału medialnego w taki sposób, który może zmienić nastawienie odbiorców. W obu artykułach islam był głównym tematem materiału, oba pochodziły z salon24.pl i w obu przypadkach zmiana nastawienia odbiorcy mogła zmienić się na bardziej negatywną.

Wykres 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Źródło: opracowanie własne (N=26)

W wielokrotnie przywoływanym w poprzednich rozdziałach artykule Plan Coudenhove-Kalergi. Rozbicie narodów Europy. (salon24.pl, 18.03.2023) autor podejmuje temat panaeuropeizmu na tle zatracania tożsamości, dziedzictwa, historii, kultury, religii, a także struktury narodowościowej przez Europę:

„To efekt realizacji ideologii multikulturalizmu, który został przeforsowany przez zwolenników panaeuropeizmu. Receptą na pokój Coudenhove-Kalergi była polityczna integracja państw europejskich i wymieszanie białych Europejczyków z innymi rasami”.

Warto odnotować, że samo użycie słowa „rasy” w stosunku do ludzi jest niepoprawne i krzywdzące. Autor materiału w ten sposób (i w wiele innych) obraża imigrantów, co zdaje się odnosić jedynie do imigrantów pochodzenia arabskiego, muzułmanów i osób czarnoskórych:

„Dzisiaj we wszystkich dużych miastach europejskich gdzie ściągają najwięcej imigrantów mamy etniczne getta. Przez niektóre ulice boi się przejeżdżać nawet sama policja. Ciężko stwierdzić na ile jest to tolerowane przez władze. Zapewne gdyby podjęto taką decyzję to zrobiono by porządek w ciągu kilku lat. Powstałyby jednak obrazy, które skompromitowałyby całą długoletnią politykę multikulturalizmu. Wprowadzano więc cenzurę tak aby niektóre informacje i tematy nie przebiły się do mainstreamu. Zaczęto ukrywać pochodzenie sprawców przestępstw, o imigrantach lub osobach pochodzenia nieeuropejskiego można dziś w Europie mówić dobrze albo wcale. Dodatkowo pojawiły się w Europie problemy takie jak radykalni islamiści czy gangi. Spokojne kraje jak Szwecja zamieniły się w pola bitwy gangów ludzi pochodzenia imigranckiego. W więzieniach w niektórych krajach większość osadzonych to już Niemiejscowi. Dodatkowo często niska aktywność zawodowa imigrantów spoza Europy generująca koszty dla całych społeczeństw. Z pewnością przeciętni rodowici Europejczycy nie zyskali zbyt wiele na masowej migracji”

Artykuł jest wysoce szkodliwy – z jednej strony obraża muzułmanów, muzułmanki i europejskie kobiety, z drugiej – pokazuje niedolę europejskich mężczyzn niemogących znaleźć sobie partnerki przez obcokrajowców. Materiał przedstawia w negatywnym świetle imigrantów zaznaczając, że powoduje to utratę naszej kultury europejskiej.

Autor określa, że stanowi to problem współczesności i przewagę imigrantów oraz ich kultury. Przedstawione zostały zdjęcia par, które mieszały kulturę europejską z kulturą przyjezdną jakby to było coś złego w kontekście całego tekstu.

Drugi z analizowanych materiałów Dlaczego Polska nie ściąga imigrantów z krajów latynoskich tylko muzułmańskich? (salon24.pl, 05.03.2023) wyraża ubolewanie nad „niezrozumiałą polityką migracyjną polskiego rządu”:

„Do kraju ściągani są na masową skalę imigranci z krajów islamskich, podczas gdy skala imigracji z bliższej kulturowo Ameryki Łacińskiej pozostaje marginalna. Nasuwa się pytanie dlaczego przyjeżdżają do Polski ludzie z Bangladeszu czy Pakistanu a nie Brazylii czy Wenezueli (...) Gdy zaczęła się masowa imigracja do Polski, którą rozpoczął napływ Ukraińców po Majdanie, próbowano przekonać Polaków tym, że są to ludzie z bliskiego kręgu kulturowego. Częstym argumentem było wskazanie, iż Ukraińcy są lepszą alternatywą niż imigranci z krajów muzułmańskich. Jednak gdy Ukraińcy powoli przestali wystarczać, przybywało także muzułmanów czy hindusów. Dzisiaj to imigranci z krajów muzułmańskich są największą grupą”.

Autor materiału szukając odpowiedzi dlaczego politycy polskiego rządu strasząc imigrantami z krajów muzułmańskich realizują tą samą politykę co państwa Europy Zachodniej („w Polsce mogło podjąć zaledwie 15 tysięcy imigrantów z krajów latynoskich, podczas gdy wydano 287 tys. zezwoleń dla imigrantów z krajów islamskich”), wysnuwa następujący wniosek: „przedsiębiorcy szukają ludzi o najmniejszych możliwych wymaganiach. Dlatego minister pracy Elżbieta Rafalska podpisała umowę ze znanym z niewolniczych standardów muzułmańskim Bangladeszem”.

Autor materiału stawia kilka zarzutów imigrantom z krajów islamskich względem krajów latynoskich:

- „Podczas gdy z krajów muzułmańskich przyjeżdżają do Polski niemal sami mężczyźni, tak wśród imigrantów z krajów latynoskich są już kobiety, chociaż nadal w wyraźnej mniejszości”.
- „Jednak gdyby wprowadzono parytety płciowe, tak jak powinno to być stosowane jak w cywilizowanych krajach zachodnich z pewnością do Polski przejechałoby

wiele kobiet. To rozwiązałyby nie tylko potrzeby kadrowe przedsiębiorstw, ale wspomogłyby przede wszystkim demografię”.

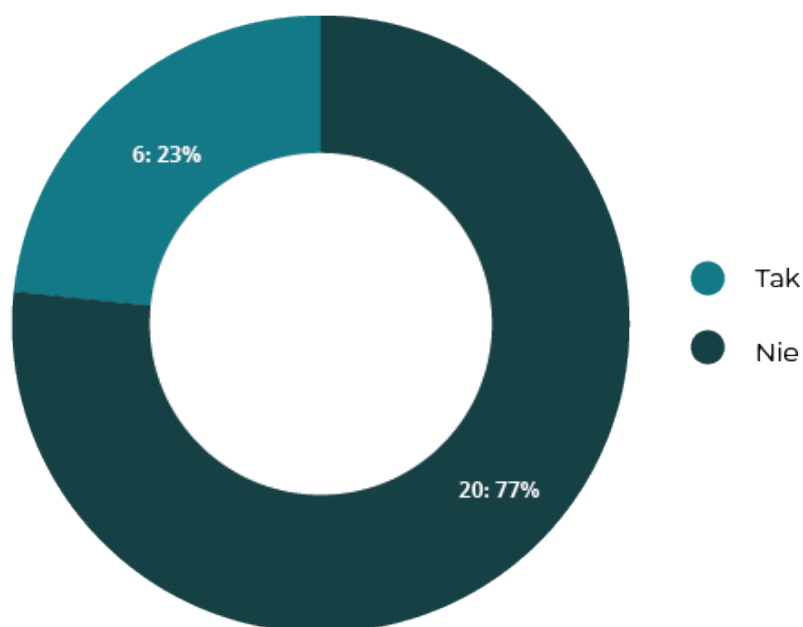
- „Młode latynoski rodzą w wielu krajach dzisiaj dwa razy więcej dzieci niż Polki. W Polsce na ten moment brakuje ponad milion młodych kobiet, z których wydrenował nas zachód. Powinniśmy więc starać się uzupełnić tę lukę, a jak wiadomo Ukrainkami jej nie udało się wypełnić”.
- „Latynoski bardzo chętnie wiążą się z białymi Amerykanami i Europejczykami. Dla wielu samotnych polskich mężczyzn, byłaby to więc realna szansa na znalezienie partnerek. Załóżmy że do Polski przyjechałyby milion młodych kobiet z Brazylii, Wenezueli czy Kolumbii”.
- „Gdyby choć połowa związała się z Polakami, to w Polsce mogłyby urodzić się nawet milion dzieci. Wywarta zostałaby także presja na młodych Polkach, które nie chcą dzisiaj rodzić w Polsce dzieci”.
- „Gdyby mężczyźni mieli alternatywę w postaci latynosek, wiele zbyt wymagających polskich kobiet w pewnym momencie doszłoby do ściany na rynku matrymonialnym”.

Artykuł ponownie jest wysoce szkodliwy – z jednej strony obraża muzułmanów, muzułmanki i polskie kobiety, z drugiej – pokazuje niedolę polskich mężczyzn niemogących znaleźć sobie partnerki przez obcokrajowców. Artykuł jest tendencyjny i ma charakter propagandowy. Pojawiają się w nim ksenofobiczne opinie na temat osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów.

DOBRE PRAKTYKI

W 6 przypadkach (23 proc. materiałów) odnotowano zastosowanie dobrych praktyk względem opisu islamu, muzułmanów/-ek czy osób pochodzenia arabskiego. Materiały te pochodziły z dwóch portali: onet.pl (3 materiały z podroze.onet.pl) oraz po jednym materiale z: wp.pl, bialystok.wyborcza.pl, national-geographic.pl. We wszystkich tych materiałach islam był głównym tematem. W pięciu przypadkach temat dotyczył kategorii „Islam jest omawiany jako religia/kultura”, co wskazuje na kontekst tychże artykułów.

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Źródło: opracowanie własne (N=26)

Materiał Groby bez trumien, pogrzeby bez kobiet i modlitwa po 40 dniach. Ostatnie pożegnanie w Turcji (podroze.onet.pl, 03.03.2023) w formie edukacyjnej przekazuje w jaki sposób wygląda kwestia śmierci w Islamie. Przybliżając takie wątki czytelnikowi sprawia, że ten lepiej rozumie daną religię. Autorka materiału uświadamia odbiorcę także o różnorodności religijnej w Turcji:

„Na wstępie podkreślę, że napiszę przede wszystkim o zwyczajach tureckiej większości religijnej, czyli muzułmańskich sunnitach. W Turcji spotkać można również mniejszość alewicką, szyitów, przeróżne mniejszości chrześcijańskie, Żydów oraz wyznawców innych, nieraz starożytnych religii, a także mniej lub bardziej zadeklarowanych ateistów. W dodatku nawet sunniti mogą się między sobą różnić pod względem obrządków, które praktykują. Czasem wystarczy przejechać z jednej wsi do sąsiedniej, żeby zobaczyć zupełnie inne zwyczaje”.

Kultura Tatarów polskich w Kruszyńnianach została opisana w dokładny i pozytywny sposób w materiale Kruszyńniany to tatarska wieś na końcu świata . „Tu pomagają się sąsiadom bez względu na wyznanie” (national-geographic.pl, 27.03.2023). Islam został przedstawiony obiektywnie i pozytywnie w kontekście religijnym współistnienia kilku wyznań obok siebie:

„Dżemil jest przewodnikiem. Takim z sercem na dłoni, bo chce mu się otwierać meczet nawet wtedy, kiedy u jego drzwi zjawiają się goście niespodziewani, tacy jak my. Prosto z drogi. Wieś, którą kiedyś dostali od króla Jana III Sobieskiego polscy Tatarzy w zamian za niezapłacony żołd, zdaje się gdzieś na końcu świata. Zagubiona wśród lasów i łąk sprawia wrażenie, jakby Bóg o niej zapomniał. Błędne myślenie. Nad mieszkańcami czuwa tu Bóg katolików, prawosławnych i muzułmanów. – Jeden, ale silny i mocny, więc daje radę – żartują mieszkańcy. Niezależnie komu składają pokłon, żyją tu w zgodzie, obok siebie, chałupa koło chałupy. Kiedy w 2014 r. wandale zdewastowali i meczet, i cmentarz, malując na nich niewybredne rysunki, mieszkańcy Kruszyńnian jak jeden mąż od razu wzięli się za odnowę zabytków. Podobnie było, kiedy w 2018 r. spłonęła słynna na całą Polskę i nie tylko Polskę restauracja Tatarska Jurta. Tu bowiem pomagają się sąsiadom bez względu na wyznanie”.

Poprzez artykuł *Jak naprawdę wygląda ramadan? Spędziłam dzień z polską muzułmanką* (podroze.onet.pl, 29.03.2023) odbiorca może z kolei lepiej zrozumieć religię, wytłumaczoną przez Polką praktykującą islam. Wyjaśnia ona m.in. szczegółowy

dzień każdego muzułmanina, zasady ramadanu i czemu wybrała akurat islam. Taka forma pozwala lepiej zrozumieć inną kulturę i religię.

Opis tego czym jest ramadan z artykułu *Tragedia w drodze do Mekki*. Nie żyje 20 osób (podroze.onet.pl, 28.03.2023) również może przybliżyć odbiorcy daną religię.

Artykuł Jemen - jeśli piekło istnieje. Sulaiman opowiada o swoich doświadczeniach (bialystok.wyborcza.pl, 14.03.2023) został napisany, by reprezentować głos uchodźców i uchodźczynie. Przedstawia historię konkretnej osoby oraz ogólnej sytuacji w Jemenie i na granicy polsko-białoruskiej, pomagając zrozumieć mechanizm represji, prześladowań i potrzeby ucieczki z kraju. Warto przytoczyć przykładowy fragment:

„Targany podziałami i przemocą zbrojną Jemen nie wzbudza zainteresowania opinii publicznej na Zachodzie. Tymczasem wiele organizacji, z ONZ na czele, od dawna wskazuje, że kryzys humanitarny wywołany trwającą od 2014 roku wojną należy (obok tych panujących w Etiopii i Afganistanie) do największych na świecie. Dla milionów Jemenczyków i Jemek, którzy w ostatnich latach stracili wszystko, nie ma powrotu do zrujnowanego kraju. Grozi im tam nie tylko głód, skrajne ubóstwo i epidemie, ale także prześladowania na tle politycznym i wyznaniowym. Dlatego przyjmowanie i wspieranie osób uchodźczych z Jemenu powinno stać się dziś humanitarnym priorytetem krajów wysokorozwiniętych. Świat zachodni przez lata wspierający Arabię Saudyjską także ponosi odpowiedzialność za tę katastrofę” - podkreśla Grupa Granica”.

Artykuł Wpadka księżnej Kate. Niezręczny moment uchwyciły kamery (wiadomosci.wp.pl, 10.03.2023) krótko edukował na temat etykiety związanej z witaniem się z muzułmanami – zasada nie podawania ręki osobom przeciwnej płci.

SPIS TABEL, WYKRESÓW, ZDJĘĆ

Wykresy (w kolejności występowania)

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Wykres 6. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 7. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Tabele (w kolejności występowania)

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w marcu 2023

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

Zdjęcia (w kolejności występowania)

Zdjęcie 1. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 1

Zdjęcie 2. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 2

Publikacja została wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

ISBN 978-83-67941-09-9

9 788367 941099